"अग्नौ सुवर्णमक्षीणमिति" या० उक्तेस्तस्य वह्नौ बहुतापनेऽपि अक्षीणत्वात्तथात्वम् अतएव तस्य तैजसत्वं "स्वर्णं तैजसमत्यन्तानलसन्तापेऽपि अनाश्यत्वादित्यनुमानेन" सि०मु०साधितम् । एतदभिप्रायेणैव "अमृतं वै हिरण्यमित्युक्तम्" शत०ब्रा० । ११भक्षणीयद्रव्यमात्रे, तस्याश्चवत्तथात्वम् १२खाद्यद्रव्ये अमृततुल्यस्वादवत्त्वात् । १३ तत्साधने द्रव्ये त्रि० "आदित्योवै देवमधु" इत्यादि मधुविद्यायाम् 'ता एवास्यामृतामधुनाड्यः" छा०उ०पञ्चमतः पाठः । १४हृद्ये अमृतवदाह्लादकत्वात् तथात्वम् १५ विषे १६ वत्सनाभे विषे तयोः वैद्यकोक्तादिगा शोधने अमरणहेतुत्वात्तथा । अतएव "विषमप्यमृतं क्वचिद्भवेदिति" रघुः १७मोक्षे "विद्ययामृतमश्नुते" इति श्रुतिः क्षयशून्यत्वात्तथा "अमृतस्यैष सेतुरिति" श्रुतिः "स त्रिषे चामृताय च" अमरः । १८ अमृततुल्ये आनन्दकरत्वात्तथा । "अमृतं बालभाषितमिति" हितो० । "आप्यायितोऽसौ वचनामृतेन उद्भटः" । अमृतमस्त्यस्य स्वामित्वेन भक्षकत्वेन वा अर्श०अच् । १९ धन्वन्तरौ सहि समुद्रमथनसमये अमृतं बिभ्रदुत्थितः इति पुराणे प्रसिद्धम् । २० देवे तद्भक्षत्वेन तथात्वम् । देवानाञ्चामृतदर्शनेनैव तृप्तत्वम् "न वै देवा अश्नन्ति पिबन्ति एतदेवामृतं दृष्ट्वा तृप्यन्तीति" छा०उ०उक्तेः "रथेनामृतं मर्त्यञ्च" य०३३,४० अमृतं देवादिकमिति" वे०दी० । न म्रियते यन्न कर्त्तरि क्त । २१धाराक्षीकन्देप' तस्य बहुच्छेदनेऽपि पुनःप्ररूढत्वात्तथा २२ वनशुण्ठ्यां च तस्य ओषधितया फलपाकान्तत्वेऽपि छिन्नप्ररूढत्वात्तथात्वम् । २३ गुडूच्याम् । २४ इन्द्रवारुण्यां २५ ज्योतिष्मत्याम् २६ गोरक्षदुग्धायाम् २७ अतिविषायां २८ रक्तातिबलति २९ दूर्व्वायाम् ३०आमलक्यां ३१ हरीतक्यां ३२ तुलस्यां ३३ पिप्पल्यां ३४ स्थूलमांसहरीतक्याञ्च स्त्री । एतासां यथायथं रोगनिवारकत्वेन तथात्वम् । अमृतेन सहोत्पन्नत्वात् अमृततुल्यास्वादत्वाच्च ३५ सुरायां स्त्री । ३६सूर्य्यरश्मिभेदे स्त्री "तासां घृतानि चत्वारि रश्मीनां दृष्टिवर्द्धने । घृतत्रयं हिमोत्सर्गे तावद्गर्भस्य वर्द्धने । आनन्दाय हि मेधाय भूतनाः घृतना इति । अतःघृतं दृष्टिवाहाः सर्व्वास्ता अमृता स्त्रियः" मन्त्रि० यादवः । तासाञ्चामृतस्य जलस्य दायित्वात्तथा । "सौरीभिरिव नाड्रीभिरमृताख्याभिरन्वयः" रघुः । ३७मरणशून्ये त्रिषु त्रि० "अमृतः शाश्वतः स्थाणुः" विष्णुस० । नास्ति मृतं मरणं यस्मात् । ३८ अजरामरत्वप्रदे त्रि० । "इन्द्रियस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु" यजु० १९,७२,७३,७४,७५ । "अमृतमजरामृत्युप्रदत्वात् आनन्दकरम् अमृततुल्यम् वे०दी० "नन्दा भौमार्कयोर्भद्रा शुक्रेन्दोश्च जया बुधे । शुभयोगा गुरौ रिक्ता पूर्णा मन्देऽमृताह्वया । "आदित्यभौमयोर्नन्दा भद्रा शुक्रशशाङ्कयोः जया ज्ञे स्याद् गुरौ रिक्ता पूर्णार्कि चामृता शुभेति" इति ज्योतिषोक्ते ३९ तिथिवारयोगरूपे योगभेदे "ध्रुवगुरुकरमूला पौष्णभान्यर्कशारे हरियुगविधियुग्मे फल्गुनीभाद्रयुग्मे । दिवसकरतुरङ्गी भर्वरीनाथवारे । गुरुयुगनलवातोपान्त्यपौष्णानि कौजे । दहनविधिशताख्यामैत्रभं सौम्यवारे । मरुददितिभपुष्या मैत्रभं जीववारे । भगयुगजयुगश्वोविष्णुमैत्रे सिताहे । श्रवणकमलयोनी सौरिवारेऽमृतानि" राज मा० उक्ते आदित्यहस्ता गुरुपुष्यपुक्ता बुधानुराधा शनिरोहिणी च । सोमे च विष्णुः कुजरेवती च शुक्राश्विनी चामृतयोगवर्गाः । उक्ते च ४० वारनक्षत्रयोगजे योगभेदे "यदि विष्टिव्यतीपातौ दिनंवाप्यशुभं भवेत् । हन्यतेऽमृतयोगेन भास्करेण तमो यथा" ज्योति० । ४१ब्रह्मणि न० ।

अमृतगति स्त्री यदि दशमं गुरु विहितं विशिखमितं सुक विहितम् । अमृतगतिः फणिकथिता दलयतिका रूप ! कथिता" इत्युक्तलक्षण छन्दोभेदे ।

अमृतगर्भ पु० अमृतं ब्रह्म गर्भेऽभ्यन्तरे यस्य । १ जीवे तस्य ब्रह्मात्मकत्वात् ब्रह्मणा चान्तर्यामितया तदन्तःस्थितत्वात् तथात्वम् । "योन जीवोऽसि न मृतो देवानाममृतगर्भोऽसि स्वप्न" अथ० ६,४६,१ "स्वप्नान् स्वेन तदा सपन्नो भवतीति" श्रुतेः सुषुप्त्यवस्थायां सकलानर्थानवभासनेन तच्छून्यतया जीवस्य ब्रह्मरूपापत्त्या तथात्वम् अधिकं सुषुप्तिशब्दे द्रष्टव्यम् अमृतस्य मोक्षस्य गर्भ आधारः ।२ब्रह्मणि

अमृतजटा स्त्री अमृतमिव स्वादु जटा यस्याः । जटायांसाम्

अमृततत्व न० अमृतस्यामरणस्य भावः त्व । १मोक्षे । "त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः" श्रुतिः "कश्चिद्धीरः प्रत्यगात्मानमैक्षदावृत्तचक्षुरमृतत्वमिच्छन्" क०उ० । "अमृतत्वममरणधर्म्मत्वम् भा० "अहिंसया च भूतानामृतत्वाय कल्पते" इति मनुः "आभूतसंप्लवस्थानममृतत्वं हि भाष्यते" इति विष्णु०पु० उक्ते २महाकल्पावस्थायिते च ।

अमृततरङ्गिणी स्त्री अमृतस्य सुधाया तुषारस्य तरङ्गिणी नदीव । ज्योत्स्नायाम् राज०नि० ।

अमृततिलका स्त्री नगपयोधरुचिरा हसमविराजितसु-